

i knjižničar Jugoslavenske akademije. Sudjelovao u radu Društva za jugoslavensku povjestnicu i starine, a za Narodni muzej u Zagrebu skupio veliku zbirku rim. starina i novaca. Osim pov. rasprava i članaka objavio je izvore koji se odnose na povijest Zagreba i zagrebačke biskupije. Bio član JAZU.

BIBL.: *Povjestni spomenici zagrebačke biskupije*, I–II, Zagreb 1873–74; *Dva inventara prvostolne crkve zagrebačke iz XIV. i XV. vieka*, Starine, 1881, 13; *Prvostolna crkva zagrebačka nekoć i sada*, Zagreb 1885; *Povjestni spomenici slob. kralj. grada Zagreba*, I–XI, Zagreb 1889–1905; *Pavlini samostan u Dubici*, VjHAD, 1895; *Cistercijski samostan u Topuskom*, ibid., 1896–97.

LIT.: J. Barle, Ivan Krstitelj Tkalčić, VjHAD, 1905. — D. Gruber, Ivan Krstitelj Tkalčić, Ljetopis JA, 1906, 20. I. Bh.

TKALČIĆ, Vladimir, muzeolog, povjesničar umjetnosti i etnograf (Zagreb, 30. IX. 1883 — 11. XI. 1971). Studirao je zemljopis i povijest na Filozofskom fakultetu u Zagrebu; za studijskoga boravka u Parizu (1904/05) proučavao je muzeje. Djelovao je u tri zagrebačka muzeja: bio je kustos u Arheološkome (1907–19) i Etnografskome muzeju, potom ravnatelj Etnografskoga muzeja (od 1927) i Muzeja za umjetnost i obrt (1933–52). Osim muzejske djelatnosti promicao je povijest i znanost o primijenjenoj umjetnosti, suvremeni umjetnički obrt i narodnu umjetnost. Pisao je članke i studije iz područja povijesti umjetnosti i obrta, muzeologije, arheologije, etnografije i konzervatorske službe. Radio je na očuvanju umj. spomenika u Hrvatskoj, snimio je dragocjenosti u Rizinici zagrebačke katedrale (1913–15. više od 200 fotografija), spomenike gradske i seoske arhitekture, od kojih su neki očuvani samo na njegovim fotografijama (kapela Sv. Barbare u Karlovcu, 1920). Za I. svj. r. spašavao je crkv. zvona, za II. svj. r. umj. spomenike Srba u Hrvatskoj i razne priv. zbirke. Razvijao je i restauratorsku djelatnost; njegovim nastojanjem osnovana je restauratorska radionica u MUO. Pokrenuo je i uređivao Zbirku jugoslavenskih ornamenata i Etnološku zbirku. U čast 70. godišnjice njegova života izdan je u Zagrebu *Tkalčićev zbornik* u dva sveska (1955. i 1958.).

BIBL.: *Zbirka rimskih starina iz Siska*, Obzor, 1912, 214 i 215; *Željezna ploča s reljefom u Hrvatskom narodnom muzeju*, VjHAD, 1915–1919; *Muzej kao sredstvo pučke prosvjete*, Zbornik za pučku prosvjetu, 1922, 1–2; *Pacijikal biskupa Luke u rizinici zagrebačkoga Kaptola*, Buličev zbornik, 1924; *Seljačke nošnje na području Zagrebačke Gore*, Narodna starina, 1925, 10; *Seljačko čilimarstvo u Jugoslaviji*, Zagreb 1929; Etnografski muzej u Zagrebu 1919–1929, Zagreb 1930; *Seljačko zgradarstvo u Turopolju*, Etnografska istraživanja i grada, 1934; *Seljačko zgradarstvo u Žumberku* (u suradnji s B. Širolom), ibid., 1934; *Diecezanski muzej pokazuje nam crkvenu umjetnost kod Hrvata*, Nova Hrvatska, 1942, 265; *Na putovima socijalističke muzeologije*, Arhitektura, 1950, 9–10; *O čilimarstvu u NR Hrvatskoj*, Zagreb 1951.

I. TIŠOV, *Portret stare gospođe*. Zagreb, Moderna galerija

TOLISA, crkva Uznesenja Marijina

LIT.: B. M. Drobnjaković, Vladimir Tkalčić, Glasnik Etnografskog muzeja (Beograd), 1937. — B. Murgić, Vladimir Tkalčić, Novine, 1944, 144. — A. Horvat, Tkalčić i konzervatorska služba, Tkalčićev zbornik, I, 1955. — Z. Munk, Vladimir Tkalčić, Vijesti MK, 1971, 6. V. Fo.

TKALEC → GORNJI TKALEC

TKON → ČOKOVAC

TOLIĆ, Milan, slikar (Split, 1. IX. 1899 — 20. XI. 1990). Slikarstvo učio kod E. Vidovića u Graditeljsko-zanatlijskoj školi u Splitu. Pohadao je Akademiju u Zagrebu. Bio je lik. pedagog u Splitu; god. 1934–40. živio u Osijeku, potom ponovno u Splitu. Slikao je portrete, pejzaže i mrtve prirode u duhu impresionizma, slobodna poteza i živa kolorita (*Autoportret*, 1922; *Kor splitske katedrale*, 1925; *Moja žena*, 1926; *Cvijeće*, 1962). Samostalno je izlagao u Trogiru, Splitu, Sarajevu, Osijeku, Šibeniku i Zagrebu. Bavio se scenografijom i karikaturom.

LIT.: V. Rismondo, Slikarstvo Milana Tolića, Mogućnosti, 1970, 7. — K. Prijatelj i V. Rismondo, Milan Tolić (katalog), Split 1970. — O. Švajcer, Likovna kronika Osijeka, Osijek 1991. — V. Rismondo i M. Ivanišević, Milan Tolić (katalog), Split 1991. D. Ki.

TOLISA, selo kraj Orašja na Savi. Franjevački samostan sagrađen je 1874; neoromanička crkva Uznesenja Marijina, podignuta 1871. po uzoru na osječku isusovačku crkvu, djelo je Đure Eichorna iz Osijeka i ide među najveće kat. crkve u BiH (58×20 m). Drvorezbarske radove u crkvi izveo je u drugoj pol. XIX. st. Ivan Tordinac. Za obnove 1912. unutrašnje je zidove oslikao Antun Huber iz Tirola; slike je 1930. obnovio Josip Pellarini. — Uz bogatu knjižnicu i arhiv, samostan posjeduje prirodopisnu, arheol., etnograf. i numizmatičku zbirku, te zbirku starih slika (XVII–XIX. st.) i fotografija. Značajno je i crkv. ruho. Monumentalno *Raspeće Kristovo* vjerojatno je rad I. Rendića.

LIT.: J. Jelenić, Kultura i bosanski franjevci, II, Sarajevo 1915, str. 597, 600, 602. — K. Misilo, Historijski predmeti i spomenici kulture kod franjevaca u Bosni i Hercegovini, Sarajevo 1961, str. 51–52. — S. Tihic, Kolekcija starijih slika u Franjevačkom samostanu u Tolisi, Naše starine (Sarajevo), 1984, 16–17. R.

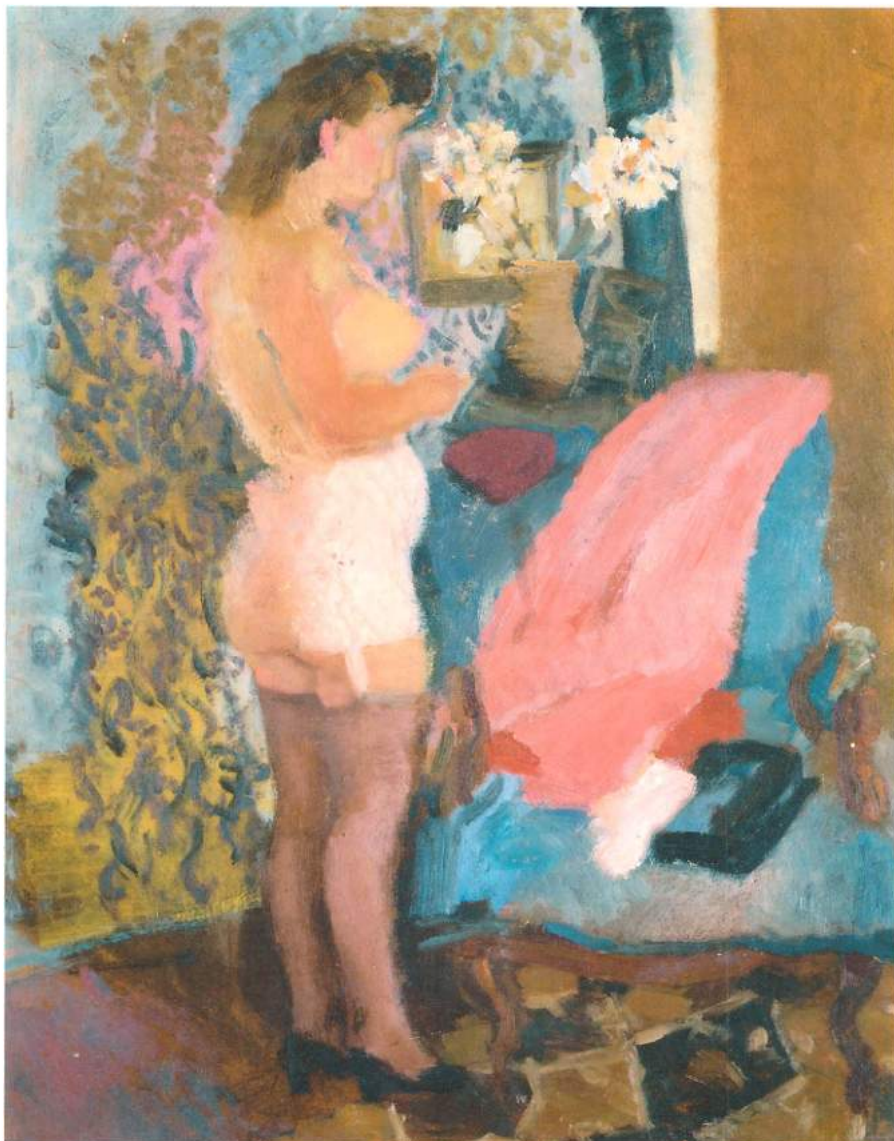
TOLLIS, DE, Ivan Krstitelj → IVAN KRSTITELJ RABLIJANIN

TOLJ, Slaven, lik. umjetnik (Dubrovnik, 14. IV. 1964). Diplomirao na Akademiji u Sarajevu 1987 (P. Waldegg). Od 1988. voditelj Art radionice Lazareti u Dubrovniku. Njegova umjetnička djelatnost obuhvaća objekte, ambijente, performanse i akcije. Upotrebljava realni prostor, zatečene i pronađene predmete, ugrađuje vrijeme kao sastavnicu svojih projekata te se služi vlastitim tijelom (*Uzlazak*, 1989; *Hrana za preživljavanje*, 1993; *Bubobub Maximus*, 1994). Samostalne izložbe, performanse i akcije održao u Sarajevu, Dubrovniku, Zagrebu, Helsinkiju, Lochemu, Veneciji i Zadru.

LIT.: A. Maračić, Slaven Tolj (katalog), Dubrovnik–Zagreb 1994.

K. Ma.

TOMA ARHIDAČON, povjesničar (Split, oko 1200 — 8. V. 1286). Autor djela nazvanoga *Historia Salonitana* o povijesti solinsko-splitske crkve od rim. doba do 1266, u kojemu donosi i podatke o umjetničkim spomenicima (Dioklecijanov palača, crkva Sv. Stjepana). Među očuvanim prijepisima Tomina djela važan je primjerak iz druge pol. XIV. st., koji se čuva u

E. TOMAŠEVIĆ, *U ateljeu*. Zagreb, Moderna galerija

Narodnome muzeju u Budimpešti i naziva *Budimpeštanskim kodeksom* zbog dviju minijatura iz XIV. st. (grb grada Splita; Majka Božja s Djetetom, Sv. Dujmom i Sv. Stašom) te najpotpunijega i kronološki najvjerodostojnijega zapisa o vratnicama majstora Buvine.

BIBL.: *Kronika* (hrv. prijevod i uvod V. Rismonda), Split 1977.

LIT.: S. Gunjača, *Ispravci i dopune starijoj hrvatskoj historiji*, I, Zagreb 1973. — D. Kečkemet, *Ilustracije budimpeštanskog kodeksa arhidakona Tome, Gunjačin zbornik*, Zagreb 1980. V. Fo.

TOMAS, »pop i arhižakan senjski«, pisar i vjerojatno iluminator glag. *Vrbničkoga misala* (I) iz 1456. Iluminacija kodeksa djelo je više ruku; popu Tomasu pripisuju se minijature s prikazom starozavjetnih proroka. U glag. inicijalima *TM* što su naslikani na nogavici jednoga proroka (f. 133 v) krije se vjerojatno njegov monogram.

LIT.: *Minijatura u Jugoslaviji* (katalog), Zagreb 1964.

TOMAS, Mario, slikar (Marinima, Bosna i Hercegovina, 10. VII. 1943). U slikarstvu samouk, blizak kolorizmu fovizma i ekspresionizma. U novijim krajočnicima i marinama naglašava učinak svjetlosti i dinamizam poteza (*Brodovi u luci*, 1990). U crtežima ugljenom i pastelom bliži je linearnome konstruktivizmu. Samostalno izlagao u Dubrovniku, Zadru, Rijeci, Opatiji, Beogradu, Zagrebu, Biogradu na moru, Veroni, Londonu, Ženevi i Frankfurtu. Bavi se scenografijom.

LIT.: V. Zlamalik, *Mario Tomas* (katalog), Biograd na moru 1990.

TOMAŠ, selo I od Bjelovara. Kapela Sv. Tome jednobrodna je gotička građevina s polygonalnim svetištem i sakristijom do njega. U svetištu su ostaci kasnogotičkoga svoda i prozori s kružištem. Zvonik je novijega datuma. U crkvi su oltari i jastuci od kože ranobaroknoga tipa.

LIT.: Z. Horvat, *Profilacije gotičkih svodnih rebara*, Peristil, 1969–1970, 12–13.

TOMAŠEVIĆ, Ernest, slikar (Krapina, 12. I. 1897 — Zagreb, 8. V. 1980). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1921 (Lj. Babić). Usavršavao se u Kunstgewerbemuseumu u Berlinu 1921–23 (E. Orlik). U Zagrebu je (s O. Postružnikom) vodio priv. umjetničku školu 1923–30. Suraduje s Lj. Babićem prigodom opremanja Kulturno-historijske izložbe grada Zagreba (1925), a na poticaj H. Juhna počinje se baviti keramikom. U njegovim obojenim keramoskulpturama naglašeni su groteskni oblici (*Rokoko figura*, oko 1926); poslije toga oslikava tanjure i druge dekorativne predmete. Na Proljetnome salonu 1927. pobuđuje pozornost crtežima aktova, izvedenima na novinskome papiru. Nacrte za opreme knjiga i ilustracije pokazuje na Međunarodnoj izložbi u Leipzigu 1927, a 1929. ponovno boravi u Berlinu. U Zagrebu suraduje s istaknutim hrv. arhitektima (S. Planić, J. Denzler, D. Ibler, M. Kauzlarić, D. Galić) i predaje na Obrtnoj školi 1933–40. Poslije toga je nastavnik na Akademiji (1940–49) i Akademiji primijenjene umjetnosti (1949–55). Sudjelovao na izložbama »Zemlje« (1934, 1935), izlagao s grupom »Djelo«, »Grupom trojice« i »Grupom hrvatskih umjetnika«.

Premda slikar isprekidana djelovanja i raznovrsnih interesa, T. je u svojem djelu rekapitulirao osnovna iskustva modernoga hrv. slikarstva u prvoj pol. XX. st. U ranim litografijama i bakropisima pomiruje uravnoteženu kompoziciju i slobodno shvaćanje prostora (*Oranice u Zagorju*, 1920; *Trsje*, 1920; *Cirkus Busch u Berlinu*, 1922), dok se u njegovim erotskim crtežima osjeća odjek Kraljevićeva načina. U nizu aktova iz 30-ih godina težište je na bogatu kolorističkom strukturiranju površine (*Akt u naslonjaču*, oko 1932). Poslije dodira s ekspresionizmom, u ciklusu crteža *Selo* (1934) približava se socijalnome programu »Zemlje«. Slike iz toga razdoblja građene su čistom bojom, plošno postavljenom na podlogu (*Komiža*, 1934). Sa svojih ljetnih putovanja donosi cikluse crteža, akvarela i tempera neposredna i oslobođena rukopisa (*Iz života ribara*, Po